

ВІДГУК
офіційного опонента – кандидата наук із соціальних комунікацій
Струнгар Валерії Валеріївни
на дисертаційну роботу Липак Галини Ігорівни
«Формування консолідованих інформаційних ресурсів бібліотек, архівів
та музеїв територіальних громад»,
подану на здобуття наукового ступеня кандидата наук із соціальних
комунікацій за спеціальністю
27.00.03 – книгознавство, бібліотекознавство, бібліографознавство

Представлена до захисту дисертація Г. І. Липак присвячена актуальній і важливій для розвитку теорії та практики бібліотечної справи темі – формуванню консолідованих інформаційних ресурсів бібліотек, архівів та музеїв територіальних громад. Розвиток інформаційно-комунікаційних технологій, стрімке збільшення обсягів інформації, активне використання у суспільній практиці можливостей мережі Інтернету викликають потребу трансформації способів збереження історичної, соціальної та культурної пам'яті людства від регіонального до глобального масштабів.

Бібліотеки, архіви та музеї як інформаційно-комунікаційні системи, є не лише місцем розроблення методів пошуку, а й потужним концентратором, покликаним спрямовувати свої зусилля на збереження і трансляцію культурно-історичного надбання людства. Подібні проекти зазвичай розробляються в глобальному контексті та не враховують місцевого історично-ментального соціокомунікаційного контексту, в той час коли інформаційні ресурси регіональних, місцевих установ культурної та історичної пам'яті мають важливе значення для краєзнавства, презентують ментальні особливості місцевої громади. З огляду на це актуалізується питання розроблення концептуальних засад та методів формування консолідованих інформаційних ресурсів бібліотек, архівів, музеїв територіальних громад.

Спектр окреслених вище проблем визначає актуальність та нагальність дисертаційного дослідження Г. І. Липак, в якій розглядаються особливості формування інтегрованих електронних інформаційних ресурсів установ соціальної пам'яті, досліджено методи, засоби та технології формування консолідованих інформаційних ресурсів бібліотек, архівів і музеїв.

Дисертаційна робота виконана в межах науково-дослідних тем Тернопільського національного технічного університету імені І. Пулюя «Класи соціокомунікаційних технологій в проектах «Розумне місто» (2017-2019 рр., № 0117U002240), «Класи інформаційних технологій в проектах «Розумне місто» (2017-2019 рр., № 0117U002241) та науково-дослідної теми Національного університету «Львівська політехніка» «Науково-освітнє соціокомунікаційне середовище великого міста: моделювання, прототипування, інформаційні технології» (2016-2019 рр., № 0116U006723).

Достовірність й обґрунтованість наукових положень, висновків і результатів дисертації Г. І. Липак забезпечується коректним застосуванням комплексу наукових підходів і методів: соціокомунікаційного, соціокультурного та інформаційного підходів, загальнонаукових (аналіз, синтез, узагальнення, абстракція, порівняння, індукція, дедукція) методів дослідження, а також методу системного аналізу, методів контент-аналізу та консолідації інформації, порівняльно-історичного та компаративного методів. Дослідниця спирається на наукові результати, подані у працях вітчизняних і зарубіжних учених, використовує ґрунтовну джерельну базу, аналізує нормативно-правові та законодавчі документи, що стосуються розвитку бібліотечно-інформаційної сфери.

Наукова новизна дисертаційного дослідження Г. І. Липак полягає в тому, що розроблено прототип Інтернет-порталу – єдиної точки доступу до консолідованих інформаційних ресурсів територіальної громади. Його інтерфейс, в тому числі представлені засоби взаємодії з користувачем (навігаційні панелі, поля пошуку, меню і т. п.) відповідають раніше

сформульованим вимогам та загальній концепції консолідованого інформаційного ресурсу. Прототип може бути адаптованим під потреби та наявні ресурси довільної територіальної громади і дозволить здійснити наступні кроки із реалізації цілісного системного інформаційного проекту.

Дисертантом здійснено концептуальне моделювання структури і функцій соціокомунікаційної системи «Консолідований інформаційний ресурс». Слід також позитивно відзначити запропоновану автором вербальну модель консолідованого інформаційного ресурсу територіальної громади.

Актуальним є обґрунтування дисертантом втілення консолідованого інформаційного ресурсу територіальної громади як цілісної соціокомунікаційної системи. Автором узагальнено досвід формування світових Інтернет-порталів національної спадщини, що консолідують цифрову інформацію з фондів соціокультурних установ.

Високої оцінки заслуговує дослідження дисертантом методів, засобів та технологій формування консолідованих інформаційних ресурсів бібліотек, архівів і музеїв, зокрема забезпечення взаємозв'язку між різнорідними джерелами інформації через систему обміну метаданими, обґрунтовуючи вибір найдоцільнішого стандарту подання метаданих для консолідації різнорідних ресурсів бібліотек, архівів, музеїв.

Практична значущість дисертації Г. І. Липак полягає в розробленні моделей консолідованого інформаційного ресурсу територіальної громади та прототипу Інтернет-порталу.

Напрацювання та висновки дисертаційного дослідження були апробовані в роботі науково-дослідної лабораторії «Розумне місто Тернопіль», Зборівського районного комунального історико-краєзнавчого музею «Зборівська битва», Державного архіву Тернопільської області, а також в навчальному процесі кафедри комп'ютерних наук Тернопільського національного технічного університету імені Івана Пулюя.

Структура дисертації відповідає меті, поставленим завданням, подає логічний виклад отриманих результатів.

У вступі дисертантом обґрунтована актуальність теми дисертаційного дослідження, сформульована мета роботи та основні завдання, подано відомості щодо наукової новизни та практичного значення одержаних результатів, інформацію про особистий внесок, апробацію роботи та наукові публікації.

У першому розділі *«Консолідовані інформаційні ресурси бібліотек, архівів та музеїв як об'єкт бібліотекознавчих досліджень»* проаналізовано теоретичне підґрунтя та визначено методичні підходи і методи дослідження.

Аналізуючи стан наукового розроблення проблеми дисертаційного дослідження, Г. І. Липак вдається до проблемного підходу, характеризуючи наукові публікації за тематичними напрямками: проблеми організації спільної діяльності бібліотек, архівів, музеїв з метою посилення їх соціальної ролі в суспільстві; питання підвищення надійності збереження фондів, розширення доступу користувачів до фондів цих установ та підвищення інтересу до їх діяльності; дослідження особливостей процесів консолідації інформаційних ресурсів у різних галузях та в бібліотечній справі; дослідження форм взаємодії бібліотек, музеїв, архівів та перспектив їх співпраці в сучасному інформаційному просторі України; дослідження міжнародних цифрових інтегрованих ресурсів документальної спадщини, що представлені у відкритому доступі. Слід відзначити кропітку роботу дисертанта з аналізу зарубіжного наукового доробку з цієї тематики та виокремлення раціональних ідей, поданих авторами.

Використання Г. І. Липак комплексу методів і підходів, провідним з яких було визначено метод системного аналізу, створило засади для забезпечення системної спрямованості практичного дослідження об'єкта та його наукового пізнання, сприяння цілісності та різнобічності дослідження, врахуванню органічного зв'язку між елементами об'єкта дослідження як системи.

Заслуговує на схвалення застосування дисертантом порівняльно-історичного та компаративного методів, які дозволили виявити загальне й

особливе у технологіях об'єднання інформаційних ресурсів бібліотек, архівів, музеїв; з'ясувати зміни, що відбулися в процесі еволюції способів опрацювання інформації; визначити тенденції розвитку досліджуваних об'єктів.

Основними результатами другого розділу *«Консолідовані інформаційні ресурси бібліотек, архівів, музеїв як елемент соціальної пам'яті сучасного інформаційного суспільства»* є узагальнення сучасного зарубіжного та вітчизняного досвіду. Здійснено аналіз провідних світових інформаційних порталів (Європіана, BAM, DDL, E-Paveldas, British Library Labs, TEL, Gallica, WDL, Grove) та інформаційних проектів в Україні («Культура України», «Історична спадщина України – світовий доступ в цифровому форматі», «Історична Волинь», «Цифрова бібліотека історико-культурної спадщини», «Наука України: доступ до знань», «Портал Шевченка», Державний архів Одеської області тощо), що дозволило визначити тенденції та закономірності розвитку консолідованих інформаційних ресурсів установ соціальної пам'яті.

Варто позитивно відзначити дослідження стандартів для опису бібліотечних, архівних та музейних інформаційних ресурсів, найпоширеніших стандартів опису метаданих. На підставі аналізу найпоширеніших стандартів опису метаданих цифрових історико-культурних ресурсів дисертант виокремив переваги стандартів Dublin Core та RDA.

Дисертант робить вірний висновок, що для практичного втілення дієвих консолідованих інформаційних ресурсів на місцях необхідно в першу чергу виконати ряд підготовчих завдань: оцифрувати фонди місцевих установ соціальної пам'яті, створити їхні повні уніфіковані описи, використовуючи єдиний стандарт подання метаданих, розробити механізм індексації та пошукових алгоритмів для цих інформаційних ресурсів.

Серед наукових результатів третього розділу *«Методи, засоби та технології формування консолідованих інформаційних ресурсів бібліотек, архівів і музеїв»* слід виокремити уточнення дисертантом поняття

«соціокомунікаційної інженерії» як нової міждисциплінарної дисципліни та використання її методології та інструментів для проектування соціокомунікаційних систем.

Дисертант запропонував визначення поняття «консолідованого інформаційного ресурсу» як складної довільно створеної соціокомунікаційної системи, структура, призначення та поведінкова модель якої відповідає основним положенням системного аналізу.

На підставі дослідження основних функціональних характеристик, переваг та недоліків сучасних електронних платформ для побудови цифрових бібліотек і депозитаріїв, автор констатує їх недосконалість для ефективного вирішення завдань консолідації електронних інформаційних ресурсів музеїв, архівів та бібліотек. Однак пропонується місцевим установам соціальної пам'яті представити свої колекції за допомогою платформи для побудови цифрових бібліотек і депозитаріїв типу Omega, забезпечивши уніфіковані метадані кожного електронного експонату за стандартами RDA чи Dublin Core, що забезпечить їх пошукову «видимість» та можливість консолідації.

Дисертант проаналізував поняття та зміст консолідації, виокремлено її види, окреслено характеристики консолідованої інформації, етапи процесу її створення, методології отримання консолідованого інформаційного продукту; сформульовано цілі формування інформаційних систем консолідованої інформації та вимоги до їх функцій.

Вагоме місце у тексті дослідження посідає четвертий розділ – *«Консолідований інформаційний ресурс територіальної громади»*, в якому здобувач на прикладі Зборівської територіальної громади продемонструвала актуальність розробки та впровадження консолідованого інформаційного ресурсу, який об'єднає інформаційні ресурси місцевих бібліотек, архівів, музеїв та громадянських інституцій; стане об'єктивним та актуальним джерелом інформації місцевого значення; через представлення історико-культурної спадщини сприятиме розвитку туристичної привабливості цього історичного регіону; відіграє роль альтернативи досі не втіленим проектам створення

історико-культурного заповідника «Поле Зборівської битви 1649 року» та екскурсійного маршруту «Шляхами Зборівської битви».

Схвального відгуку заслуговує розроблені дисертантом авторські прикладні рішення щодо представлення структури, функцій та загальної концепції консolidованого інформаційного ресурсу, що подані вербальним описом та рядом графічних діаграм. Охарактеризовано групу користувачів консolidованого інформаційного ресурсу та графічно представлено їх функції відповідно до визначених ролей, а також розроблено прототип сайту – єдиної точки доступу до інформаційних ресурсів.

Основні наукові положення, висновки і результати дисертації підтверджені матеріалами теоретичного й емпіричного характеру, а також висновками до кожного розділу. Загальні висновки подані згідно з авторською концепцією та свідчать про досягнення мети і завдань дослідження, містять основні наукові результати дисертації та рекомендації щодо реалізації.

Загалом наукове дослідження Г. І. Липак характеризується структурованістю, методичною завершеністю та чіткістю зроблених висновків.

Особистий внесок здобувача є незаперечним, оскільки автор вперше на дисертаційному рівні розкриває доцільність консolidації інформаційних ресурсів бібліотек, архівів, музеїв в контексті формування соціокомунікаційних середовищ територіальних громад з акцентом на унікальній самобутності саме місцевих краєзнавчих ресурсів. Самостійний і інноваційний характер мають основні наукові висновки і рекомендації дисертації.

Автореферат відповідає змісту дисертації, розкриває її основні положення, наукові висновки і рекомендації, написаний науковим стилем, що сприяє адекватному уявленню про особистий внесок здобувача, наукову практичну значущість проведеного дослідження. Структура, наповнення й

оформлення відповідають вимогам державних стандартів і Міністерства освіти і науки України.

Основні наукові результати, висновки і рекомендації дисертації пройшли апробацію під час вітчизняних та міжнародних наукових конференцій та знайшли відображення у публікаціях у фахових виданнях. За результатами дисертаційних досліджень опубліковано 28 наукових праць, серед яких 6 статей у наукових фахових виданнях України, 3 статті у наукових періодичних виданнях інших держав; 3 статті у інших збірниках наукових праць; 16 публікацій у збірниках матеріалів міжнародних конференцій. 6 із вказаних наукових праць опубліковано у виданнях, що індексуються в міжнародних наукометричних базах Index Copernicus, Web of Science, Scopus.

Грунтовний аналіз матеріалу та узагальнення результатів дослідження щодо формування консолідованих інформаційних ресурсів бібліотек, архівів та музеїв територіальних громад вирізняють дану дисертаційну роботу, забезпечують достовірність отриманих автором результатів та вірогідність її наукових висновків і рекомендацій. Позитивно оцінюючи результати дисертаційного дослідження Г. І. Липак, варто висловити деякі побажання і зауваження:

1. Автор розглядає актуальну тему дослідження, теоретичне осмислення якої відбувається паралельно з практичною роботою. Відповідно термінологічно-понятійний апарат дослідження у процесі вироблення та уточнення. Також формування термінології зазнає впливу англомовних джерел. Тому постає питання формування термінологічно-понятійного апарату дослідження, наприклад, у вигляді винесеного в додатки глосарія. Зокрема, було б добре дати чітке наукове визначення понять: «цифрові сурогати ресурсів», «м'який домен», «цифрове впорядкування» (Digital Curation), «соціальна пам'ять», «інформаційна фабрика».

У дисертації наголошується на важливості інформації історико-культурного змісту, що відображає місцеві особливості, проте саме поняття краєзнавчих ресурсів не розкривається, як і недостатньо уваги приділено

розкриттю їх ролі у формуванні ресурсної бази місцевих установ соціальної пам'яті.

2. Дисертантом здійснено ґрунтовне дослідження провідних світових інформаційних порталів (Європіана, BAM, DDL, E-Paveldas, British Library Labs, TEL, Gallica, WDL, Trove), що інтегрують культурну спадщину із різноманітних установ соціальної пам'яті. Однак робота виграла би за умови висвітлення, наприклад, технологій формування вибірки джерел для світових інформаційних порталів, що аналізувалися в контексті дослідження.

3. Дисертантом в роботі наведено значну кількість цікавих прикладів щодо діючих світових Інтернет-порталів національної спадщини, стандартів для опису бібліотечних, архівних та музейних інформаційних ресурсів, найпоширеніших стандартів опису метаданих, найпопулярніших платформ для побудови цифрових бібліотек і депозитаріїв, вітчизняних проектів з оцифрування та консолідації фондів установ. Проте в авторефераті автор не показує в повній мірі емпіричну базу дисертаційного дослідження.

4. Висновки до другого розділу надто розлогі, містять міркування, що складаються з низки підпунктів. Такі міркування варто наводити в тексті дисертації, а у висновках представляти тільки їх результати.

Висловлені зауваження не є принциповими і не впливають на загальну позитивну оцінку дисертаційного дослідження, сподіваємося, що вони допоможуть дослідниці в її подальших наукових пошуках.

Дисертація Липак Галини Ігорівни «Формування консолідованих інформаційних ресурсів бібліотек, архівів та музеїв територіальних громад» є самостійним, завершеним дисертаційним дослідженням, у якому отримано вагомі науково обґрунтовані результати, що в сукупності вирішують важливе для бібліотечної теорії і практики питання розроблення концептуальних засад та методів формування консолідованих інформаційних ресурсів бібліотек, архівів, музеїв територіальних громад.

Дисертаційне дослідження Г. І. Липак «Формування консолідованих інформаційних ресурсів бібліотек, архівів та музеїв територіальних громад»

відповідає вимогам, що висуває Міністерство освіти і науки України до дисертаційних досліджень кандидатського рівня, вимогам п. 11 й п. 13 «Порядку присудження наукових ступенів», затверджених постановою Кабінету Міністрів України від 24 липня 2013 року № 567, спеціальності 27.00.03 – книгознавство, бібліотекознавство, бібліографознавство, профілю спеціалізованої вченої ради Д 26.165.01 у Національній бібліотеці України імені В. І. Вернадського НАН України. Його автор, Липак Галина Ігорівна, заслуговує на присудження наукового ступеня кандидата наук із соціальних комунікацій за спеціальністю 27.00.03 – книгознавство, бібліотекознавство, бібліографознавство.

Офіційний опонент

кандидат наук із соціальних комунікацій,
завідувач відділу обслуговування
інформаційними ресурсами
Національної юридичної бібліотеки
Національної бібліотеки України
імені В. І. Вернадського

Струнгар В. В.

